

УДК 336.64

Білий М. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

РОЛЬ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗАЛУЧЕНІ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто еволюцію поняття «спільне підприємство», проведено аналіз діяльності спільних підприємств Івано-Франківської області, а також виявлено бар'єри, що негативно впливають на процес залучення інвестицій в умовах глобалізації економіки.

Ключові слова: спільне підприємство, інвестиції, глобалізація економіки.

Постановка проблеми. Перспективи успішної роботи багатьох українських підприємств та ефективність національної економіки загалом значною мірою залежать від управління процесом залучення іноземного капіталу, що виявляється у залученні і використанні іноземних інвестицій. В сьогоденних умовах глобалізації економіки увагу як науковців, так і практиків привернуто до залучення прямих іноземних інвестицій і створення спільних підприємств.

Необхідність цього процесу зумовлена тим, що спільні підприємства, які створюють інфраструктуру ринкової економіки України, виступають каталізатором іноземних інвестицій, а додатково залучені обсяги інвестицій сприяють збільшенню виробництва продукції, і виходу окремих підприємств і економіки країни в цілому з кризового стану. На даному етапі розвитку економіки країни спільне підприємство відображає оптимальний варіант найефективнішого вкладення капіталу в певні галузі економіки.

Актуальність створення і функціонування спільних підприємств не потребує аргументів, оскільки вони дають можливість залучити значні інвестиції, використовувати нові технології управління, стимулювати процес виробництва конкурентоспроможної продукції в Україні, полегшують її проникнення на міжнародні ринки.

Використання спільних підприємств, як стратегії проникнення на міжнародний ринок має такі головні мотиви: зниження ризику при створенні нових потужностей; придбання джерел сировини або нової виробничої бази; розширення діючих виробничих потужностей. В цілому, іноземні інвестиції – позитивне явище, особливо для країн з перехідною економікою та тих, що тільки перейшли до ринкової і потребують інвестицій у всі сфери діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Описана вище проблематика висвітлюється у працях таких науковців: В. Александрова, М. Гороховатська, Т. Щедрина [1], Бичкова А.М., Безродна С.М. [2], Кахович Ю.О. [3], Ковальова Н.Л. [4], Нарпатова І.В. [5], Савчук Н. [6], Чернікова О.В. [7].

Проте, досі невирішеним залишається питання аналізу діяльності спільних підприємств в Івано-Франківській області, оскільки вони мають велике значення для залучення іноземних інвестицій в область в умовах глобалізації економіки. Так, інвесторами Івано-Франківської області є нерезиденти з 56 країн світу, капітал інвестовано у понад 420 підприємств.

Для потенційних інвесторів область пропонує:

- понад 80 земельних ділянок (об'єктів інвестування) загальною площею 500 га для спорудження екологічно безпечних підприємств;

- 650 тисяч квадратних метрів вільних виробничих площ для впровадження новітніх технологій;

- понад 80 інвестиційних пропозицій для реалізації спільних інвестиційних проектів в різних сферах економічної діяльності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є провести аналіз діяльності спільних підприємств в Івано-Франківській області, а також виявити основні бар'єри, що негативно впливають на процес залучення ними інвестицій в умовах глобалізації економіки.

Виклад основного матеріалу. Іноземні інвестиції мають важливе значення для розвитку окремих підприємств, галузей та економіки України загалом. Проте актуальним залишається питання використання таких механізмів, які передбачають залучення іноземного капіталу в значних обсягах.

Однією з форм здійснення іноземного інвестування в Україні є часткова участь іноземних інвесторів у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств (ст.3 Закону України «Про режим іноземного інвестування») [8].

Значення спільних підприємств в умовах глобалізації економіки полягає в тому, що вони дають можливість поєднати ресурси, обмінятися досвідом та налагодити зв'язки. Позитивним моментом створення спільних підприємств в Україні є те, що вони дають змогу залучити значні обсяги інвестиції. В той же час законодавство України виділяє спільні підприємства в окрему групу підприємств, для яких передбачено певні особливості створення і діяльності. Зокрема, у випадках створення спільних підприємств на основі об'єктів державної та комунальної власності обов'язковим є проведення екологічного аудиту (стаття 12 Закону України «Про екологічний аудит») [9].

Законодавством про приватизацію встановлено такий порядок приватизації державної частки у спільних підприємствах: приватизація акцій (часток, паїв), що перебувають у державній власності, у майні спільних підприємств з іноземними інвестиціями, проводиться відповідно до установчих документів спільних підприємств. Для спільних підприємств, заснованих за участю іноземних юридичних і фізичних осіб, теж встановлено особливий порядок набуття права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення (стаття 82 Земельного кодексу України) [10].

Тому нами здійснено порівняння спільних підприємств з іншими видами в контексті чинного законодавства та головних засад їх діяльності. Аналіз спеціальної правової літератури наштовхнув нас до необхідності розгляду даного поняття в процесі еволюції.

Поняття спільного підприємства з'явилося в законодавстві України ще з прийняттям Закону Української РСР від 27 березня 1991 року № 887-ХІІ «Про підприємства в Українській РСР» від-

повідно до форм власності, встановлених Законом Української РСР «Про власність», визначав вісім видів підприємств, одним із яких було спільне. Воно засноване на базі об'єднання майна різних власників (змішана форма власності). У числі засновників спільного підприємства відповідно до законодавства Української РСР могли бути юридичні особи та громадяни Української РСР, союзних республік, інших держав. Спільне підприємство як самостійний вид підприємств було виключене із цього Закону відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про підприємства в Україні» від 4 лютого 1998 року № 72/98. Проте комплексний аналіз інших положень Закону свідчить про те, що можливість їх існування передбачалась і в подальшому. Так, частиною третьої статті 15 Закону України «Про підприємства в Україні» передбачалося, що при частковому викупі майна підприємства трудовий колектив набуває права співвласника, а підприємство – статусу спільного.

З прийняттям Господарського кодексу України, який поділяє підприємства на види залежно від декількох критеріїв та не визначає статусу спільних підприємств, їх існування аргументується тим, що Кодекс не заперечує діяльність також інших видів підприємств, передбачених іншими законодавчими актами.

Тому в даний час поняття і статус спільного підприємства визначається Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Так, стаття 3 цього Закону визначає, що одним із суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні є спільні підприємства [11]. Враховуючи викладене, можемо зробити висновок, що спільні підприємства є самостійними учасниками зовнішньоекономічних відносин і визначаються як підприємства, які базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів та ризиків.

На жаль, трактування поняття «спільне підприємство» не завжди використовується законодавцем у вищенаведеному розумінні, що приводить до його неоднозначного розуміння та використання на практиці. Так, у Законі України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» спільне підприємство визначається як підприємство, створене для виконання проектів технологічного парку, одним із засновників якого є технологічний парк або учасник технологічного парку, а іншими – резиденти чи нерезиденти, сумарний внесок яких до статутного фонду становить суму в національній валюті, еквівалентну не менше 50000 доларів США. Враховуючи, що таке розуміння терміну «спільне підприємство» є спеціальним, оскільки використовується лише для цілей вказаного Закону, вважаємо, що наведене положення не впливає на загальне визначення поняття спільного підприємства.

Чинним законодавством не передбачено створення та державної реєстрації нових підприємств з такою організаційно-правовою формою, як спільне підприємство, про що зазначено в Державному класифікаторі «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» (КОПФГ) ДК 002:2004, затвердженому наказом № 97. Щодо зареєстрованих раніше спільних підприємств, то згідно з п. 2 Прикінцевих положень Закону № 1987-III суб'єкти підприємницької діяльності, створені в організаційних формах, не передбачених законами України, державну реєстрацію яких

проведено до набрання чинності вищезазначеним Законом, зобов'язані привести організаційну форму у відповідність з вимогами законів України протягом п'яти років після набрання чинності цим Законом. При цьому плата за перереєстрацію не справляється.

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області, нами здійснено вибірку кількості спільних підприємств за видами економічної діяльності і представлено у таблиці 1.

В умовах глобалізації економіки одним із ефективних шляхів залучення іноземних інвестицій в нашу область є створення спільних підприємств, переваги яких полягають у тому, що вони:

- мають можливість досягти такої якості продукції, що буде конкурентоспроможною на світовому ринку;
- розширюють можливості обміну управлінським досвідом;
- допомагають сформулювати ефективного власника;
- досягають економії витрат виробництва.

Проте, не завжди в Україні інвестиційний клімат є сприятливий, адже його створюють: політична невизначеність, економічна та юридична нестабільність, нерозвиненість інфраструктури, відсутність правдивої науково обґрунтованої і точної інформації.

Таблиця 1
Спільні підприємства Івано-Франківської області за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2012 року

Класифікація видів економічної діяльності	Кількість спільних підприємств
Діяльність готелів і ресторанів	1
Добувна промисловість	1
Фінансова діяльність	1
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	2
Будівництво	3
Діяльність транспорту та зв'язку	3
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	8
Переробна промисловість	18
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	41

Джерело: складено автором на основі [12]

Обсяг внесених з початку інвестування в економіку міста прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 1 липня 2013 р. в Івано-Франківській області становить 221,8 млн. дол. (33,0% загальнообласного показника) і у розрахунок на одну особу населення склав 924,6 долара (по області – 487,9 дол.).

Інвесторами виступили 47 країн світу, які вклали свої інвестиції у 202 підприємства міста. В промисловості зосереджено 173,2 млн. дол. (78,1%) прямих інвестицій, у підприємства, будівельної діяльності – 17,5 млн. дол. (7,9%), торгівлі – 12,8 млн. дол. (5,8%), що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям залучено 12,5 млн. дол. (5,7%).

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у I півріччі 2013 р. надійшли в наступні промислові підприємства міста: ТОВ «Електролюкс Україна», ТОВ «Імперово-Фудз», ТОВ «Євроінвестбуд», ТОВ «Гер Холдинг», ТОВ «Нордкалк Україна», ТОВ «Західна інвестиційна

група Енергоактив». Частка цих підприємств в загальному обсязі надходження прямих іноземних інвестицій в економіку міста складає понад 90%.

Найбільші інвестиції в машинобудівній галузі надійшли на ТОВ «Електролюкс Україна». Підприємство активно працює у напрямку інвестиційно-інноваційного розвитку, незважаючи на проблему, пов'язану з великими сумами неповерненого ПДВ. Наприклад, з квітня 2013 року на ТОВ «Електролюкс Україна» впроваджено програму «Камелія», яка забезпечує випуск пральних машин нового покоління з більш зносостійкими та енергоекономними компонентами. В перспективних планах підприємства – запуск нового інвестиційно-інноваційного проекту з випуску холодильників, що забезпечить потребу в них регіонів України і експорт до країн СНД та Східної Європи. На майбутнє планується використовувати комплектуючі частини, які вироблені в Україні. З цією метою міська влада сприяє у пошуку підприємств-виробників запчастин до холодильників та пральних машин на території міста і області.

Завдяки залученню інвестицій в промисловість постійно зростають обсяги реалізації даними підприємствами міста. Так, за I півріччя 2013 року реалізовано продукції на суму 1978,0 млн. грн. у відпускних цінах, що складає 112,4% у порівнянні з відповідним періодом минулого року.

Найбільші інвестиції спрямовані в переробну галузь і збільшення реалізації за I півріччя 2013 року спостерігається на підприємствах переробної галузі (на 26%). Це, зокрема, харчова галузь, де найбільші інвестиції надійшли на ТОВ «Імперево Фудз».

Збільшення інвестиційних надходжень має вплив на покращення ситуації в зовнішньоекономічній діяльності. Підприємствами міста, що орієнтуються на експорт впроваджуються нові технології, здійснюється модернізація виробництва, яка відповідно позитивно впливає на підвищення конкурентоспроможності продукції.

Так, за даними 4-місяців 2013 р., порівняно з відповідним періодом минулого року обсяги експорту зросли на 25,9%, імпорту – на 7,9%.

Найбільші експортні поставки з Івано-Франківської області здійснювалися до Румунії (19,3% обсягів експорту), Йорданії (17,9%), Російської Федерації (12,5%), Чехії (9,9%), Італії (7,5%) та Туреччини (7,3%).

Крім того, вагомий вплив на залучення інвестицій має також інноваційна діяльність підприємств міста, яка серед восьми західних обласних центрів України займає друге місце по частці реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації і четверте місце по частці інноваційно активних підприємств.

Позитивна роль спільних підприємств полягає у створенні нових робочих місць. Протягом січня-червня 2013 року за рахунок всіх джерел фінансування введено в дію 3936 робочих місць. Нові робочі місця створювалися, зокрема на підприємствах з іноземними інвестиціями: ТОВ «Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед», ТОВ «Електролюкс Україна», ДП ВО «Карпати» (проект Делфі). Слід також відзначити, що розмір середньої заробітної плати на підприємствах з іноземними

інвестиціями є вищим чим в цілому по місту.

В умовах глобалізації економіки необхідно докласти максимум зусиль для створення сприятливого інвестиційного клімату – лише так можна збільшити обсяги інвестицій у виробництво. Незважаючи на наявність значного потенціалу Івано-Франківської області, її привабливість поки що залишається на достатньо невисокому рівні.

Прискоренню розвитку промисловості в нашій області за рахунок активізації інвестиційних процесів сприятимуть спільні підприємства.

Тому нами запропоновано ряд заходів, що будуть сприяти покращенню і розвитку інвестиційних процесів:

- створити сприятливі умови для діяльності інвесторів через реалізацію комплексу заходів, спрямованих на документальне затвердження можливостей реалізації нових інвестиційних проєктів (через схеми планування територій, генеральні плани населених пунктів, плани зонування території, паспорти земельних ділянок тощо);

- покращити інвестиційний імідж Івано-Франківської області шляхом розкриття привабливих для потенційних інвесторів переваг;

- підвищити рівень управління інвестиційною діяльністю в області за допомогою вдосконалення фахового рівня керівників підрозділів та спеціалістів органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, до компетенції яких належать питання реалізації державної інвестиційної політики.

Висновки та пропозиції. Івано-Франківська область є надзвичайно привабливою для вкладення інвестицій, проте існує такий головний бар'єр, що заважає їй розвиватися, – низький рівень економічної свободи, який виступає причиною незначного надходження іноземного капіталу.

Спільні підприємства є тими каналами, через які надходять іноземні інвестиції як в область, так і країну зокрема. В нинішніх умовах глобалізації економіки мотивами створення спільних підприємств виступають наступні: набуття досвіду, використання передових технологій виробництва, створення конкурентоспроможної продукції, стимулювання експорту.

Шляхом створення спільних підприємств Україна мала б змогу подолати технологічне відставання, одержати нові технології та ноу-хау. В даний час в Україні кількість підприємств з іноземними інвестиціями значно зросла. Однак масштаби залученого іноземного капіталу, галузева структура далекі від потенційних можливостей держави загалом.

Водночас, незважаючи на зростання кількості спільних підприємств та обсягу залучених інвестицій, більшість потенційних крупних іноземних інвесторів займають вичікувальну позицію щодо України, що спричинено відсутністю надійних гарантій захисту іноземного інвестування, постійні зміни законодавства.

Тому необхідно створити і постійно підтримувати сприятливі умови політичної та правової атмосфери для розвитку спільних підприємств, головними з яких є: наявність нормативно-правових регуляторів, їх доступність та надійність, а також позитивне ставлення до іноземних інвестицій.

Список літератури:

1. Александрова В. Спільні підприємства як форма трансферу технологій / В. Александрова, М. Гороховатська, Т. Щедрина // Вісник Національної академії наук України. – 2001. – № 12. – С. 24-30.
2. Бичкова А.М., Безродна С.М. Спільні підприємства як форма залучення іноземного капіталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/bichkova-am-bezrodna-sm-spilni-pidpriemstva>.

3. Кахович Ю.О. Спільні підприємства та їх роль у контексті стратегічних пріоритетів України / Ю. О. Кахович // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2010. – № 1. – С. 109-114.
4. Ковальова Н.Л. Роль спільних підприємств в економіці України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:doiHEXV3pEIJ:masters>.
5. Нарпатова І.В. Перспективи та проблеми розвитку спільних підприємств з іноземними інвестиціями / І.В. Нарпатова // Економіка: проблеми теорії та практики. – Д., 2002. – Вип. 164. – С. 44-52.
6. Савчук Н. Стан інвестиційного клімату України та напрями його покращення / Н. Савчук // Науковий вісник. – 2011. – № 8. – С. 10-21.
7. Чернікова О.В. Інвестиційний процес в економіці країни як визначальний чинник економічного розвитку / О. В. Чернікова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 9. – С. 83-87.
8. Про режим іноземного інвестування. Верховна Рада України; Закон від 19.03.1996 № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
9. Про екологічний аудит Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1862-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>.
10. Земельний кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
11. ЗАКОН УКРАЇНИ Про зовнішньоекономічну діяльність від 16 квітня 1991 року № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
12. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за видами економічної діяльності та організаційно-правовими формами господарювання на 1 січня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.if.ukrstat.gov.ua>.

Билый М. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

РОЛЬ СОВМЕСТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ДЛЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ

Резюме

В статье рассмотрена эволюция понятия «совместное предприятие», проведен анализ деятельности совместных предприятий Ивано-Франковской области, а также выявлены барьеры, негативно влияющие на процесс привлечения инвестиций в условиях глобализации экономики.

Ключевые слова: совместное предприятие, инвестиции, глобализация экономики.

Bilyj M. M.

Precarpathian V. Stefanyk National University

ROLE OF JOINT VENTURES TO ATTRACT INVESTMENT IN A GLOBALIZED ECONOMY

Summary

The article deals with the evolution of the concept of «joint venture», the analysis of the joint enterprises of Ivano-Frankivsk region, and identified barriers that negatively affect the process of attracting investment in a globalized economy.

Key words: joint venture, investment, globalization of the economy.

УДК 336.61

Білик О. І.

Національний університет «Львівська політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Досліджено теоретичні основи чинного механізму фінансування охорони здоров'я та запропоновано новий підхід до формування джерел фінансування медицини в Україні.

Ключові слова: фінансовий механізм, фінансування системи охорони здоров'я, страхування.

Постановка проблеми. В умовах фінансової та політичної нестабільності надзвичайно актуальним є пошук шляхів оптимізації фінансових потоків у сфері соціального захисту громадян. Зокрема пріоритетним завданням залишається покращення фінансування медичної галузі, забезпечення належного рівня медичного обслуговування громадян, а також якнайширшого сприяння оздоровленню нації. Адже рівень фінансування медичної галузі знаходиться у критичному стані і у 2013 році становив 4,6% ВВП [1], а у розвинених країнах світу цей по-

казник знаходиться на рівні 7-8% ВВП. Тому дуже гострим залишається питання зміни системи охорони здоров'я, тобто розроблення та впровадження основних заходів реформування медичної галузі України

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням реформування вітчизняної медицини займалися такі провідні вітчизняні вчені, як О. Прутська[2], Ю. Гришан [3], систематизацію законодавства у медичній сфері здійснили О. Ціборовський, С. Істомін, В. Сорока [4, с. 12], питання державного регулювання економічних і